

зі свого життя, свого досвіду, спонукає до необхідного вибору, знаходячи ті слова, які дійсно зрозумілі студентам та можуть змінити їх сприйняття, інтелектуальний стан та віру в себе – *don't lose faith, don't settle, keep looking* [11].

Мовець висловлює свою думку чи судження мовними актами "доведення" чи переконання співрозмовника у будь-чому. Це явище динамічне і може бути представлене в численному ряді висловлювань. Так, наприклад, в зверненні Іллі Гейтса до студентів Стівенсфорського університету, доведення використовується як засіб пояснення ефективності явища Інтернету: *"I think it's fantastic that the Internet has made the world a smaller place. The growth of the personal computer from a device that you create documents and you edit them to one where you can do a little bit of e-mail. And now that we have things digitally, that we can store videos digitally, that we can look at test scores and correlate things, and other teachers can see what those teachers are doing and try out those best practices and find out how well they're working, then even in the area we get a fairly substantial thing"* [9]. Для того, щоб найефективніше довести свою точку зору, зробити мовлення динамічним, мовець використовує такі слова як *fantastic, best, fairly*. Крім того, ми бачимо аргументи, що доводять той факт, що Інтернет є невід'ємною складовою сучасного суспільства – *the growth of the personal computer, to store videos digitally*. Для нормального здійснення того чи іншого мовного акту, мовець повинен перебувати в відповідному психологічному стані, відбирати лише ті мовні явища та факти, лексичні та граматичні засоби, які несуть в собі цілого висловлювання.

Таким чином, аргументативний дискурс – це спосіб пред'явлення аргументу, що є комплексом висловлювань, які несуть в собі інтонаційно-оформлену інформацію з певною комунікативною метою. Основними стратегіями мовленнєвого впливу є доведення та переконання, які допомагають передати головну ідею своїх намірів слухачеві та спонукати їх до подальших дій.

Література

1. Алексеев А. П. Аргументация. Познание. Общение / А. П. Алексеев – М.: Изд-во МГУ, 2001. – С. 130–137.
2. Арутюнова Н. Д. Дискурс / Н. Д. Арутюнова – М.: Сов. Энциклопедия, 1990. – С. 136–137. – (Лингвистический энциклопедический словарь).
3. Анисимова Т. В. Современная деловая риторика / Т. В. Анисимова – Волгоград: Изд-во Волгогр. юрид. ин-та МВД России, 1998. – 156 с.
4. Барт Р. Від твору до тексту / Р. Барт – Л.: "Літопис", 2002. – С. 167–181. (Антології сучасної літературної критики – 2-ге вид).
5. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич – К.: Академія, 2004. – С. 265–279.
6. Киров Е. Ф. Цель событий – дискурс/текст – концепт. Актуальные проблемы лингвистики и межкультурной коммуникации. Лингводидактические аспекты / Е. Ф. Киров – Волгоград: Изд-во "Волгоград", 2004. – Вып. 29. – 41 с.
7. Кубрякова Е. С. О контурах новой парадигмы знания в лингвистике / Е. С. Кубрякова, О. В. Александрова. – М., 1999. – 186 с. – (Структура и семантика художественного текста).
8. Почепцов Г. Г. Теория коммуникации / Г. Г. Почепцов – К.: Видавничий центр "Київський університет", 1999. – С. 208–211.
9. Gates Bill. College Tour [Electronic resource]. – 2008. Mode of access: <http://www.microsoft.com/enus/news/exec/billg/speeches/2008/0219stanford.html>
10. Harris Z. S. Discourse analysis / Z. S. Harris. – 1992. – 1–30 p.; 474–494 p.

11. Jobs Steve. The Commencement address. [Electronic resource]. – 2005. Mode of access: <http://news.stanford.edu/news/2005/june15/jobs-061505.html>.

The article deals with argumentative discourse as one of the main types of discourse and its variants. It sheds the light on different notions of the concept and forms of argumentation. The strategies of argumentative discourse are in the focus of the author's attention.

Key words: discourse, argumentative discourse, argumentation, strategies of argumentative discourse, forms of argumentation.

Метельська Є.Й.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка
Науковий керівник — канд. філол. наук, доц. Зуенко М.О.

Проблема перекладу власних назв у романі Шарлотти Бронте "Джейн Ейр"

Художній переклад є особливим способом міжкультурної комунікації, в основі якого – система вербальних форм, виражені засобами однієї мови та перекодовані у іншу шляхом різноманітних трансформацій, які торкаються всіх рівнів контактуючих мовних систем. Завдяки художньому перекладу ми маємо можливість читати твори іноземної літератури рідною мовою.

Зважаючи на велику увагу до питань перекладу в сучасній науково-критичній літературі, особливої актуальності на сьогоднішній день набуває дослідження лексико-стилістичних проблем перекладу художніх англійських текстів українською мовою. Зокрема, роман Ш.Бронте "Джейн Ейр" є складовою частиною літературного процесу, переклад його українською мовою є важливою ланкою між національними літературами Великобританії та України, а також необхідною умовою включення цього перекладу у контекст україномовного літературного простору.

Вивченням питань загальної та часткової теорії перекладу займалися С.С.Бархударов, В.М.Комісаров, Р.К.Міньяр-Белоручев, О.В.Федоров, А.Д.Швейцер. Особливий внесок у розробку теорії та практики перекладу внесли С.П.Ковганюк, М.М.Паршин, Я.І.Рецкер та інші. Особливості художнього перекладу були предметом досліджень Д.Дюришина та Л.К.Латишева.

Серед сучасних досліджень проблем перекладу можна виділити роботи І.В.Білоуса, В.Карабана, І.В.Коруня та М.Зимомрі, які присвячені аналізу граматичних труднощів, лексичних, термінологічних та жанрово-стилістичних проблем перекладу. Дослідження Б.М.Ажнюка, Р.П.Зорівчак, В.В.Коптілова та М.В.Стрихи висвітлюють особливості перекладу мовних реалій та поетонімів у художньому тексті.

Мета роботи полягає в аналізі перекладу роману Ш.Бронте "Джейн Ейр" українською мовою та дослідження особливостей перекладу власних назв у творі.

До художньо навантажених власних назв належать поетоніми, а саме топоніми та антропоніми. Вони, існуючи в певному часі, у певному суспільстві, складають його іменний простір. Об'єктами розгляду вчених були теорія власного імені, питання походження та історії топонімів і антропонімів, особливості їхнього функціонування в різних суспільних сферах.

Топоніми та антропоніми містять багато різної позатекстової інформації, яка має бути врахована перекладачем під час створення художнього перекладу. Вони містять відомості про духовну культуру людей, які його створили (слово, використане як основа назви; мотивування назви, її зв'язок з культурно-історичним призначенням названого об'єкта). Можливим є зв'язок із матеріальною культурою

(ряд назв, пов'язаний зі службами, виробництвом та ін.). Усе це міститься в одній власних імен і в засобах утворення топонімів. Завдання перекладача полягає в тому, щоб віднайти оптимальні засоби для передачі такої інформації при перекладі художнього тексту [6, с. 216].

Український учений А.Г.Гудманян виділяє п'ять основних способів, з допомогою яких чужомовні власні назви можуть залучатися в текст:

- 1) безпосереднє залучення чужомовної назви з оригінальною графікою в тексті або іншою графікою (трансплітація);
- 2) залучення різного роду додаткових букв та позначок, коли звичайних засобів письма мови, що запозичує, недостатньо;
- 3) автоматична заміна запозиченої назви буквами мови-сприймача (транслітерація);
- 4) переклад;
- 5) практична транскрипція [2, с. 62].

Перші два способи А.Г.Гудманян вважає непридатними для перекладу чужомовних власних назв засобами української графіки [2, с. 62].

Антропоніми в художніх творах виступають найбільш експресивним та інформативним засобом, що визначає доволі суттєвий обсяг інформації, закладеної в тексті. Вибір конкретного імені для літературного героя – справа автора, і суб'єктивний фактор тут є визначальним. Письменник добирає або конструює не тільки особові імена, але і всі компоненти ономастичного простору твору. Він вибирає характерні, заняття духовні та фізичні дані персонажів. Вибір імені може бути пов'язаний із художнім задумом, жанром, художньою школою та стилем. Іноді імена можуть сказати більше, ніж задумав письменник. Щодо перекладу антропонімів, то вони, на думку О.Л.Паламарчука, у процесі передачі засобами іншої мови переважно більшістю транскрибуються, значно рідше – перекладаються і менш ніж все – транслітеруються [4, с. 398].

Переклад поетонімів має свої суттєві особливості, оскільки їхня соціо-семіотична сутність відіграє важливу роль у композиційно-змістовній структурі художнього твору. Антропоніми, які є компонентами прислів'їв, приказок, фразеологізмів, імена літературних персонажів та реальних історичних осіб, можуть замінюватися еквівалентами в мові, що сприймає. О.О.Реформатський вважає, що однією з вимог до передачі імен у чужомовному тексті є "збереження національної своєрідності імені" [5, с. 331].

Надзвичайно важлива роль антропонімів і топонімів у створенні своєрідного місцевого забарвлення на текстовому рівні висуває на перший план проблему точного їх відтворення при перекладі іншими мовами. Перекладачі роману "Джейн Ейр" послуговувалися різними прийомами, зокрема прийомами транслітерації, транскодування, калькування та транскрипції.

Перекладаючи антропоніми в романі "Джейн Ейр", імена зазвичай транскрибуються:

My second daughter, Augusta, went with her mama to visit the school [7, с. 38].
Моя друга дочка Августа побувала з матір'ю в школі [1, с. 25].

Опис, пояснення, тлумачення як прийом приблизного перекладу зазвичай використовують у тих випадках, коли іншого способу немає: поняття, яке неможливо передати транскрипцією, доводиться передавати описово, тобто вживати лексикографічні тлумачення:

Sam, here, says that one of the old *Mother Bunches* is in the servants' hall at this point, and insist upon being brought in before the "quality", to tell them their fortunes [7, с. 247]. – А от Сем каже, що одна з них – стара *ворожска* – прийшла оце зараз у залу і хоче поворожити "панам" [1, с. 140].

Mother Bunch – один з образів, традиційних для тієї доби, коли це слово почало мудру стару селянку, яка викладала щось на зразок чарів та магічної науки [7, с. 367].

До калькування вдається П.Соколовський у такому випадку:

... narrow, low and dim, with only one little window at the far end, and looking, with two rows of small black doors all shut, like a corridor in some *Bluebeard's* castle [7, с. 135]. – Тьмяно освітлений тільки малесеньким віконцем з одного кінця, вузький, темний, низький, з двома рядами темних зачинених дверей, цей коридор нагадував коридор у замку *Синьої Бороди* [1, с. 78].

Проаналізувавши переклади роману "Джейн Ейр", можна зробити висновок, що більшість імен перекладаються способом транскрибування, наприклад:

I believe there is quite a party assembled there; Lord Ingram, Sir *George Lynn*, Colonel Dent, and others [7, с. 202]. – Сьогодні там збирається присмерне товариство: лорд Інграм, сер *Джордж Лінін*, полковник Дент та інші [1, с. 116].

Хоча при перекладі імені *George* перекладачі пропонують різні варіанти:

You must fancy you see a room in the *George Inn* at Millcote, with such large figures appearing on the walls as inn rooms have; such a carpet, such furniture, such ornaments on the mantel-piece, such prints; including a portrait of *George the Third*, and another of the Prince of Wales, and a representation of the death of *Wolfe* [7, с. 117]. – Уяви собі кімнату в мілкотському заїзді "*Георґ*", де стіни обклеєні шпалерами з шотландськими візерунками, які бувають у майже всіх заїздах, уяви собі такий самий христий килим, і звичайні меблі, і прикраси на полиці над камином, а також географії на стінах – серед них неодмінно мають бути портрети *Георґа III* та принца Уельського, а також картина, де зображено смерть генерала *Вольфа* [1, с. 68].

Такий самий спосіб застосовує П.Соколовський, перекладаючи імена королів:

This afternoon, instead of dreaming of *Deerpen*, I was wondering how a man who wished to do right could act so unjustly and unwisely as *Charles the First* sometimes did... [7, с. 68]. – Сьогодні я не мріяла про Діндін, я думала про те, як людина, що прагнула жити добро, могла чинити так несправедливо й нерозважно, як *Карл I* [1, с. 41].

And th' *Rivers'* worgentry I' th' owd days o' th' *Henrys*, as anybody might see by looking into the registers in Morton Church vestry [7, с. 137 (449)]. – А Ріверси – маєтні дворяни ще з часів усіх отих *Генріхів*, в чому кожен може переконатися, заглянувши до книги метричних записів, яка зберігається в мортонській церкві [1, с. 253].

Таким чином, можна сказати, що єдиної чіткої системи передачі власних імен у пазв не існує. Велике значення тут має традиція. Тільки намаганням зберегти традиційне написання імен, відомиху вітчизняному перекладознавстві здавна, можна пояснити той факт, що поряд із транскрибуванням імен *George* (*Джордж*) та *Charles* (*Карльз*) зберігаються транслітеровані імена королів: *George III* (*Георґ III*) та *Carl I* (*Карл I*).

Багато імен у романі перекладаються українською мовою способом транскодування, зокрема, адаптивного транскодування, коли форма слова у вихідній мові дещо адаптується до фонетичної або граматичної структури мови перекладу [13, с. 21]:

The Sunday evening was spent in repeating, by heart, the Church Catechism, fifth, sixth, and seventh chapters of St. Matthew... [7, с. 73]. – У неділю ввечері ми ми проказували напам'ять уривки з катехізису та п'яту, шосту і сьому глави свід від Матфея, а також слухали доджелезну проповідь міс Міллер [1, с. 44].

... and that I have even heard him call me by my name, *Alice*, as he used to do [с. 32 (344)]. – Іноді я аж чую, як він кличе мене на ймення – *Алісою*, як він мене звав [1, с. 194].

Деякі імена та інші власні назви є складовими фразеологічних зворотів і перекладаються українською мовою відповідно, наприклад:

"*Boh! Madam Mope!*" cried the voice of John Reed [7, с. 4]. – "Гей, *пумпа!*" почувся голос Джона Ріда [1, с. 7].

Способом транскрипції перекладено наступну власну назву:

"*Bridewell!*" exclaimed Colonel Dent, and the charade was solved [7, с. 237] "*Брайдуелл!*" – гукнув полковник Дент. Шараду було розгадано [1, с. 135].

Bridewell – це в'язниця у Англії, про що автор робить відповідне пояснення зносці [1, с. 135].

Тобто, для створення адекватного оригіналу вертикального копії необхідно розкривати приховані смисли поетонімів, зокрема, власних імен Вікторіанську епоху, коли був написаний роман "Джейн Ейр", надавали велике значення власним іменам, а письменники пропускали їх іще через додатковий художній фільтр, обираючи для своїх персонажів імена з асоціаціями. У переважній більшості випадків в перекладі імена транскодуються, і ці асоціації, однозначні носіїв вихідної культури, для читача перекладної літератури втрачаються.

Отже, до основних способів до яких вдаються українські перекладачі з допомогою яких англійські власні назви в оригіналі роману "Джейн Ейр" Шарлотти Бронте залучаються до тексту перекладу є безпосереднє включення чужомовної назви з оригінальною графікою в текст з іншою графікою (трансплантація); залучення додаткових букв та позначок, коли звичайних засобів письма мови, що запозичили недостатньо; автоматична заміна запозиченої назви буквами мови-сприймача (транслітерація); переклад; практична транскрипція. Однією з вимог до перекладу власних імен у чужомовному тексті є збереження національної своєрідності імені.

Література

1. Бронте Ш. Джейн Ейр [пер. П. Соколовського] / Шарлотта Бронте. – І Дніпро, 1983. – 350 с.
2. Гудманян А.Г. Відтворення власних назв у перекладі: дис. ... докт. філол паук: 10.02.16. / А.Г. Гудманян / Ужгородський держ. ун-т. – Ужгород, 1999. – 446 с.
3. Карабан В.І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову / В.І. Карабан. — Київ-Кременчук, 1999. — С. 21.
4. Паламарчук О.Л. Вопросы перевода ономастической лексики в славянских языках / О.Л. Поломарчук // Современные славянские культуры: развитие взаимодействия, международный контекст. – К., 1982. – С. 398–401.
5. Реформатский А.А. Перевод или транскрипция / А.А. Реформатский // Восточнославянская ономастика. – М.: Наука, 1972. – С. 311–333.
6. Чала Ю.П. Переклад культурно-маркованих поетонімів: соціо-семіотичний підхід / Ю.П. Чала // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка: Науковий журнал. – Житомир: ред.-видавн. відділ Житомирського держ. ун-ту імені Івана Франка, 2005. – Вип. 23. – С. 215–217.

7. Bronte C. Jane Eyre/ Charlotte Bronte. – London: Everyman's library, 1991. –

8. Simpson J., Roud S. Oxford Dictionary of English Folklore / Jacqueline Simpson, Roud. – Oxford University Press, 2000. – 411 p.

The article deals with the problem of translation of C. Bronte's novel "Jane Eyre" in Ukrainian, in which the characteristic features of the translation of proper names of the novel are analyzed.

Key words: literary translation, proper names, transcription, transliteration, transcoding.

Мороз А.В.

*Уманський державний педагогічний університет ім. П.Г.Тичини
Науковий керівник – канд. філол. наук, доц. Грабовий П.М.*

Комп'ютерна реалізація концептів ЖИТТЯ і СМЕРТЬ у поезії Сільвії Плат

Особливого значення набуває дослідження теософських (за А.Приходько) концептів ЖИТТЯ і СМЕРТЬ у когнітивно-дискурсивній парадигмі. На дослідження концептів у різних аспектах спрямовані праці вчених Г.Межжеріна, М.Кочергана, Р.Русанівського, В.Маслової, О.Селіванової, А.Вежбицької, В.Зусман та ін.

Ментально-інформативний простір художнього твору, мовленнєвого жанру, діяльності автора є складною організованою структурою, базовою одиницею якої є концепт [1]. В.Маслова наводить таке визначення концепту: "це ментальне утворення, позначене лінгвокультурною специфікою, яке так чи інакше характеризує носіїв певної етнокультури" [3, с. 50].

За А. Приходьком концепти ЖИТТЯ і СМЕРТЬ є універсальними і мають у своєму складі теософські ментальні утворення.

До проблеми життя і смерті зверталися впродовж всієї історії людства. В різних народів СМЕРТЬ слугує джерелом постійного страху. Людина підсвідомо прагне до неї, творить новий зміст, переосмислює її. Концепт ЖИТТЯ виникає у процесі аналізу інформації про життя людини та його основних властивостей.

Універсальні концепти ЖИТТЯ і СМЕРТЬ у поетичному дискурсі Сільвії Плат мають специфічні культурні та індивідуально-авторські тлумачення, дослідження, які можуть надати інформацію про когнітивно-дискурсивні особливості організації поетичного тексту модерністського напрямку в сучасній англійській літературі.

Мета статті – визначити особливості використання мовних та образних засобів актуалізації досліджуваних концептів ЖИТТЯ і СМЕРТЬ у поезії американської поетеси Сільвії Плат. А також розкрити роль концептуальної метафори у реконструкції художнього концепту як ментальної структури, що відбиває особливості індивідуального світобачення автора.

За результатами суцільної вибірки з 30 поетичних творів Сільвії Плат виявлено 18 випадків актуалізації концепту СМЕРТЬ і 12 випадків актуалізації концепту ЖИТТЯ. Найчастіше означені концепти вербалізовані за допомогою концептуальних метафор.

Концепт СМЕРТЬ у поезії Сільвії Плат найчастіше реалізується за допомогою таких метафор як *смерть – зловісний кінець, смерть – самознищення, смерть – біль, смерть – позбавлення, смерть – звільнення, смерть – страждання, смерть – воскресіння, смерть – переродження.*

Концепт ЖИТТЯ актуалізується за допомогою метафор *життя – рух, життя – самознищення.*